

Otázka: Lakomec

Předmět: Český jazyk (literatura)

Přidal(a): Anna, Čobis

Molière (1622 - 1673)

- Vlastním jménem Jean Baptiste Poquelin
- Pocházel z rodiny královského čalouníka. Studoval práva a měl se stát notářem. Přidal se ke kočovné herecké společnosti. Poté se však vrátil do Paříže a v jednadvaceti letech založil divadlo. V roce 1658 vystoupil před králem, který byl z jeho her nadšený. Povolání herce bylo v té době podřadné- proto si zvolil pseudonym a byl velmi často napadán církví. Král nad ním však držel ochranu a jeho spolek byl nazván Královskou divadelní společností.
- Inspiroval se italskou lidovou komedií a antickou. Často využíval techniku deus ex machina. Za svůj život napsal třiatřicet divadelních her. Jeho oblíbené žánry jsou satira komedie a fraška. Kritizoval lakotu, snoby, cyniky, pokrytce a hypochondry. Zabýval se také postavením žen v tehdejší společnosti. Jazyk jeho her je sdělný a lidový. Používal satiricky vykreslené postavy a měl obrovský přínos pro francouzskou komedii. Zemřel na následky tuberkulózy po premiéře jeho hry Zdravý nemocný. Ačkoliv v této hře dokonce hrál, nikdo na něm nic nepoznal.
- Zemřel náhle a tak se nestihl vzdát svého povolání (to bylo pro herce na sklonku života běžné) a tak jej církev odmítla křesťansky pohřbít.

Jeho významné hry:

- Lakomec, Tartuffe neboli Podvodník, Don Juan neboli kamenná hostina, Misanthrop, Zdravý nemocný.
- Molière psal hlavně **epické komedie a frašky**.

Literární kontext:

- Klasicismus, vznik ve Francii ve 2. pol. 17. st. – konec 18. st., důraz na rozum, racionalismus, příklon k antickým vzorům, důraz na jasnost, harmonii, řád, uměřenost, pravidelnost, inspirace Aristotelovou Poetikou, antika chápána jako něco minulého, z čeho máme vycházet, nikoli se k tomu vracet, žánry vysoké (epos, óda, tragédie) a nízké (bajka, satira, komedie, píseň), vyhraňování literárních typů (hrdina, lakomec, ctnostná žena); pravidla klasického dramatu: trojí jednota (místa, času, děje)
- Ve hře je použita komediální technika, hra je plná zápletek a nedorozumění. Používá situační, jazykovou i pohybovou komiku. Dodržuje zásadu tří jednot, ale klasicistním pravidlům odporuje tím, že je psána prózou. Dílo je inspirováno Plautovou Komedíí o hrnci (antika).

Rozbor díla: Lakomec

Literární druh: Drama

- Literární druh, jehož text je určen pro ztvárnění na jevišti. Skládá se obvykle z tří až pěti dějství (aktů, jednání). Dějství se skládají z výstupů. Výstupy jsou úseky, které jsou odděleny příchodem či odchodem alespoň jedné postavy. Text dramatu tvoří dialogy (rozmluvy nejméně dvou postav) a monology (promluva jedné postavy, která není součástí dialogu a nepočítá s odpovědí). Dialog se skládá z replik (nepřerušovaných řečových projevů jednoho účastníka dialogu, reakcí na předchozí promluvy druhé postavy).

Literární žánr: Komedie

- Patří mezi nízké žánry, objevuje se zde směšné napodobování skutečnosti, kritizuje postavy a jejich vlastnosti.

Hlavní myšlenka:

- Negativní vliv peněz a chamtivosti, který může lidi dohnat až k šílenství.

Historické pozadí:

- Toto dílo vzniklo ve Francii v době klasicismu. Řadí se do nízkého žánru.
- Dílo dodržuje některá klasicistní pravidla (zásadu tří jednot), ale zároveň nějaké porušuje (dílo je psáno prózou).
- Molière kritizuje hlavně špatné lidské vlastnosti.

Jazykové prostředky:

- Spisovný jazyk. Některé zastaralé výrazy. Služebnictvo občas využívá nespisovné až vulgární výrazy. Časté metafory, eufemismy a archaismy. Objevuje se zde nadsázky a ironie. Psáno ich formou.

Kompozice:

- Hra je psána chronologicky a v replikách. Obsahuje scénické poznámky. Hra je dělena na pět jednání a na 38 výstupů.

Postavy:

- **Harpagon** – chamtivý, sobecký, lakomý měšťan, vdovec, zaslepený penězi, bezcitný, pro peníze je ochoten jít i přes mrtvolu, nezáleží mu na štěstí svých dětí a chce je jen výhodně provdat, peníze jsou jeho jediným smyslem života a obětoval by za ně všechno, lichvář
- **Kleantes** – syn Harpagona, mladík s dobrým vychováním, kultivovaný, chce se vzepřít svému otci a vzít si Marianu
- **Eliška** – dcera Harpagona, věří v pravou lásku a miluje jejich správce
- **Mariana** – skromná, plachá, křehká, Harpagona si vzít nechce, ale musí
- **Valér** – správce v Harpagonově domě, chová se úlisně pro získání Harpagonovy přízně,

miluje Elišku, je obviněn z krádeže Harpagonova majetku kuchařem, který jej nesnáší

- **Anselm** – bohatý, starý, dobrosrdečný, štědrý šlechtic, otec Mariany a Valéra, což se ukáže až v závěru, zvrátí dosavadní průběh děje
- **Frosina** – chytrá intrikánka, dohazovačka, původně pomáhá Harpagonovy, ale ten jí nechce zaplatit a tak pomůže mladým
- **Jakub** – Harpagonův kuchař, kočí, sluha na všechno, podlý, pomstychtivý, zradí Valéra

Čas a prostor:

- Příběh se odehrává v 17. Století v Paříži.

Děj:

Hlavní postavou je Harpagon, který je velmi lakomý. Má dvě děti Elišku a Kleanta, které chce výhodně provdat a vydělat na tom ještě více peněz. On sám si chce vzít mladou a krásnou Marianu. Marianu si ale chce vzít Kleant a chce si půjčit peníze od nepoctivého lichváře, přičemž zjistí, že je to jeho otec a že veškeré peníze získal nepoctivě. Harpagon je velmi lakomý ke všem okolo včetně služebnictva a nechce jim zaplatit, když mu kuchař poví, jak ostatní ví o tom, že je lakomý tak se ukáže jeho povaha a kuchaře potrestá. Všemuh přihlíží Valér a dokonce Harpagonovi radí, jak kuchaře potrestat, což vyvolá Jakubovu zášť k Valérovi.

Harpagon zjistí, že Kleant miluje Marianu a nechce, aby si jí vzal a tak se domluví s chytrou dohazovačkou Frosinou. Ta přemlouvá Marianu, aby se jí Harpagon zalíbil (slibuje jí, že brzy zemře a ona zdědí všechno jeho majetek), ale ta je zamilovaná do Kleanta, ačkoliv se jeho identitu dozví až na návštěvě u Harpagona doma. Frosina chce od Harpagona zaplatit, ale znovu se ukáže jeho pravý charakter a zaplatit nechce, proto se Frosina rozhodne pomoci Kleantovi s Marianou. Zatímco se přou o Marianu, sluha Čipera ukradne Harpagonovi pokladničku s penězi. Harpagon zjistí, že peníze zmizely a snaží se zjistit, kdo je ukradl (ty peníze jsou pro něj to nejdůležitější na světě). Když se Harpagon ptá kuchaře, jestli něco neviděl, ten mu poví že s ním viděl Valéra (toto není pravda, ale kuchař je na správce Valéra stále naštvaný).

Harpagon dostane Valéra k soudu a vzniká dialog mezi nimi, přičemž Harpagon mluví o své pokladničce a Valér o své milé Elišce. Jelikož oba mluví o tom, co mají na světě nejraději a

nepoužívají jména, tak chvíli trvá, než se situace vysvětlí. Harpagon zjistí, že se Eliška za Valéra provdala a na scénu přistoupí Ansel, kterého si Eliška měla původně vzít. Harpagon chce Valéra umučit a situace se zdá neřešitelná. Zde je použita technika deus ex machina a ukáže se, že Anselm je otec Valéra a Mariany, ačkoliv celá jejich rodina měla být mrtvá kvůli námořnímu neštěstí. Anselm je však velmi bohatý a slíbí zaplatit svatbu oboum párům a všichni včetně Harpagona jsou šťastní.

Kritika, reakce na dílo:

- Moliérovo dílo nemělo v tehdejší době značný úspěch, jelikož klasicističtí diváci nedokázali uznat jeho tvorbu, jelikož předstihla současné názory. Hra je napsána prózou, a protože se v té době hrálo spoustu veršovaných her, byl to také jeden z důvodů, proč se neuchytila.

Vliv:

- Tato hra se v divadlech hraje dodnes, filmové zpracování z roku 1980, režie Jean Girault, Louis de Funès

Můj názor a aktuálnost tématu:

- Kniha se mi líbila. Zápětka byla zajímavá a kniha mě místy bavila. Postavy byly skvěle vymyšlené a zápletka byla neočekávaná. Hlavní téma hry je také velmi aktuální, jelikož upozorňuje na chamtivost, která je přítomná i v dnešní době.

Úryvek:

HARPAGON. Klid' se hned a bez odmluvy! Táhni odsud, zapřísáhlý darebo a šibeničníku!

ČIPERA(stranou). Co jsem živ, neviděl jsem tak zlého člověka jako tento proklatý dědek, a já myslím, ten má jistě čerta v těle!

HARPAGON. *Co to huhláš mezi zuby?*

ČIPERA. *Proč mne vyháníte?*

HARPAGON. *A ty se ještě ptáš, lotře, po důvodech? Rychle, klid' se, než tě zabiju.*

ČIPERA. *Co jsem vám udělal?*

HARPAGON. *Tys udělal, že chci, abysi se klidil!*

ČIPERA. *Můj pán, váš syn, nařídil mi, bych jej očekával.*

HARPAGON. *Jdi jej očekávat na ulici, a ne v mém domě, kde stále stojíš vztýčen jako na stráži vyzvídaje, co se kde šustne a využítkuješ všechno! Nechci mítí stále kol sebe špehouna svého počínání a zrádce, jehož proklaté oči sledují každý krok můj, hltají vše, co je mým, a čenichají na všech stranách, kde, co se dá ukradnout!*

ČIPERA. *Rád bych věděl, jak vás někdo může okrástí? Což jste k okradení, když vše uzavíráte, a jste na stráži ve dne v noci?*

HARPAGON. *Zavírám, co za dobré uznávám a stojím na stráži, jak se mi zlíbí. Což není stále dost špiclů okolo, kteří na vše pozor dávají? (Stranou.) Chvěji se, jestli jen nevypátral mé peníze? (Nahlas.) Či nerozkřikoval jsi po městě, že ukrývám doma peníze?*

ČIPERA. *Vy máte schované peníze?*

HARPAGON. *Ne, ničemo, to jsem neřek! (K sobě.) Já se vzteknu! (Nahlas.) Ptám se jen, jestli jsi v své zlomyslnosti podobné řeči neroztrušoval?*

ČIPERA. *Hm, co mi po tom, máte-li peníze, nebo ne, to je mi pořád pět!*

HARPAGON *(zvedá ruku, by jej poličkoval).* *Ty ještě rozumuješ? Vytáhám ti za uši, a tím ukončím tvé rozumování. Klid' se odsud, naposled!*

ČIPERA. *Nu dobrá, - já jdu!*

HARPAGON. *Stůj! Neodnášíš mi ničeho?*

ČIPERA. *Co bych vám mohl odnésti?*

HARPAGON. *Pojď blíž, ať se přesvědčím; ukaž mi ruce!*

ČIPERA. *Tak se podívejte!*

HARPAGON. *A druhou ruku!*

ČIPERA. *Druhou?*

HARPAGON. *Ovšem!*

ČIPERA. *Zde ji máte.*

HARPAGON *(s pokynem na jeho kalhoty)*. *Nu, a tam jsi ničeho nestrčil?*

ČIPERA. *Podívejte se sám!*

HARPAGON *(omakávaje mu spodky)*. *Takové široké kalhoty, jako ty máš, jsou pravé skryše pro kradené věci. Každého pověsit, kdo má takové kalhoty.*

ČIPERA *(stranou)*. *Takový chlap by již zasloužil, čeho se tak obává! Byla by to věru pravá rozkoš toho okrásti.*

HARPAGON. *Co?*

ČIPERA. *Jak?*

HARPAGON. *Co to mluvíš o kradení?*

ČIPERA. *Povídám, že mne všade prohlížíte, jako bych vás byl skutečně okradl.*

HARPAGON. *To právě chci učiniti. (Hrabe se v jeho kapsách.)*

ČIPERA *(stranou)*. *Mor na lakotu i lakomce!*

Kontext díla, téma úryvku:

- Tento výňatek je z Výstupu 3 a je zde popisováno Harpagonovo zacházení se Kleantovým sluhou Čiperou (v některých knihách též jako **LA FLÈCHE**).
- Úryvek dává jasně najevo Harpagonovo velmi lakomé a chamtivé chování. Před touto scénou předchází rozhovor mezi Kleantem a Eliškou, ohledně způsobu, jakým se pokusí přemluvit tatínka, aby jim svolil k svatbám. Jakmile ovšem slyší otce nadávat raději odcházejí.
- Po úryvku následuje pasáž, kde si Harpagon na Čiperu u Kleanta velmi stěžuje. Následně vylíčí dvojici potomků svou náklonost ke Kleantovi milované Marianě.

Čas úryvku:

- Tento úryvek je jakousi dělicí čarou mezi 2. a 4. výstupem, které jsou pro děj stěžejní (viz. téma úryvku).